

Levéltári Szemle 2019/3. szám

A Levéltári Szemle 2019. 3. számában többnyire nagyobb, átfogó tanulmányok kaptak helyet. Elsőként Budapest Főváros Levéltára stratégiai fejlesztési terve olvasható (Kenyeres István), amely számos levéltári terület szakemberei számára lehet tanulságos olvasmány. Egy segédlet, a raktári jegyzék átalakulását és jelenbeli helyzetét vizsgáló írás (Boross István) mellett e számban található a levéltáros szakma számára sok tanulsággal szolgáló kutatási esetet – a Kiss László-ügy – és az azt követő pert ismertető írás, amely az adatvédelem és nyilvánosság ütközésének/egyensúlyának kérdéskörét járja körül az eset kapcsán (Haraszi Viktor). A Potsdami Szakfőiskola egy levéltáros hallgatójának (Anna Lüders) magyarországi szakmai gyakorlatáról szóló beszámolója a magyar levéltári rendszerről szerzett benyomásokat összegzi egy külföldi levéltáros szemszögéből.

A lapszám a Veszprémi Főegyházmegeyi Levéltár Folyamatosság és változás Egyházszervezet és hitélet a veszprémi püspökség területén a 16–17. században című kötetének ismertetését (Siptár Dániel), valamint a Magyar Levéltárak Vezetőinek Tanácsa és a Fialat Levéltárosok Egyesülete vándorgyűlési beszámolóit is tartalmazza (Haraszi Viktor, Németh Ágnes).

Kenyeres István: Budapest Főváros Levéltára stratégiai fejlesztési terve 2019–2023

Bár a magyarországi levéltárak esetében kötelezően csupán 5 éves állományvédelmi illetve 3 éves digitalizálási tervet kell készíteni, a levéltárak tudatos fejlesztése, a hatékony intézmény irányítás azonban átfogóbb stratégiai tervet igényel. A szerző szélesebb kontextusban mutatja be az intézményi stratégia tervezésének alapelveit, az elkészült középtávú terv alapján a lehető legátfogóbban igyekszik bemutatni az intézmény minden területét a szorosan vett szakmai munkától a tudományos tevékenységen át egészen az ismeretterjesztés különböző lehetőségeiig. Az olvasó nem csupán az elkövetkezendő 5 évre vonatkozó célkitűzéseket és fejlesztési elképzeléseket ismerheti meg, hanem a közelmúlt folyamatairól, illetve a jelen állapotokról is képet alkothat magának.

Boross István: A raktári jegyzék metamorfózisa

A raktári jegyzék mint levéltári segédlet igazi hungarikumnak tekinthető. A szerző nyomon követi a segédlettípus történetét a 20. század derekától egészen napjainkig. Az 1950-es évek végén és az azt követő esztendőkből a legnagyobb kihívást a fogalom definiálása jelentette. Számos előnyére való tekintettel az ezt követő évtizedekben készítése és használata általánosan elterjedt a magyarországi levéltári gyakorlatban. Az 1990-es évek elejétől kezdődően a régi gyakorlattal szakítva, már nem írógépen születtek a jegyzékek, hanem számítógépen, ugyanakkor a régi struktúrát és funkciót megőrizték. A legtöbb helyen ekkor még nem merült fel a forma megreformálása és az új informatikai környezethez történő adaptálása. E tekintetben úttörő szerepet vállalt Budapest Főváros Levéltára, ahol megindult a nemzetközi levéltári szabványok tanulmányozása, s az ezredforduló környékén már ISAD(G) alapú leírások készültek a fondok és állagok szintjén. Ugyanakkor a levéltári anyagok hierarchiájának alacsonyabb szintjein továbbra is a raktári jegyzékek használata érvényesült. Érzékelve a kutatói igények és elvárások megváltozását egyre fontosabb céllá vált a rendelkezésre álló segédletek adatbázisokba rendezése, s azok internetes publikálása. Ehhez a megfelelő infrastrukturális háttérrel a 2010-es évektől kezdődően a scopeArchiv rendszer

jelenti. Ugyan a rendszer lehetővé teszi a klasszikus, egyedi levéltári jegyzékek exportálását, ám a folyamat jelen állapotában nem tekinthető kellően hatékonyak. Amennyiben a korábban elkészült jegyzékeket az integrált levéltári nyilvántartási rendszerben is hasznosítani kívánják, akkor szükséges az exportálás lehetőségének célszerűbb megoldása, valamint a visszaállíthatóság lehetőségének biztosítása.

Haraszti Viktor: Adatvédelem és nyilvánosság

Kiss László úszóedző 1960-as évek elején lefolytatott büntetőpereinek 2016 tavaszán történt újbóli nyilvánosságra hozatala nem csupán óriási sajtóvisszhangot kapott, hanem egyúttal a kérdéses peranyagokat őrző Budapest Főváros Levéltárát is kellemetlen helyzetbe hozta. Az ügy kapcsán a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság vizsgálatot folytatott, amelynek során a levéltárat elmarasztalta, s 3 000 000 forint bírsággal sújtotta. A levéltár az ügyben fellebbezéssel élt, s 2017-ben a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság a NAIH határozatát hatályon kívül helyezte. A NAIH az ügy felülvizsgálatát kezdeményezte, s ennek eredményeképpen 2019 októberében a Kúria felülbírálv a korábbi ítéletet a NAIH-t a 2016-ban lefolytatott vizsgálati eljárás ismételt lefolytatására kötelezte. Jelen tanulmány érzékletesen írja le a két fél jogi álláspontját, s az egyes döntések következményeit. Az ügy elemzése nem csupán arra világít rá, hogy sok esetben a több módon is értelmezhető jogszabályok magukban hordozzák annak lehetőségét, hogy bárkiből bűnbak válhasson, hanem arra is, hogy a jelenleg érvényben lévő előírások nem biztosítják kellő következetességgel és szigorral a tudományos kutatóként megismert adatok nyilvánosságra hozásának feltételeit és következményeit. Ez az állapot egyből komoly problémákhoz vezethet, amint a kutató erre vonatkozó nyilatkozatban is megerősített kötelezettségeinek nem tesz eleget, ahogy azt az esettanulmány is igazolja.

Anna Lüders: Ungarn und Ich

Anna Lüders a Potsdami Szakfőiskola levéltáros hallgatójaként 9 hetet töltött el Magyarországon szakgyakorlat keretében. A tanulmány arra vállalkozik, hogy itt szerzett tapasztalatait összegezze, illetve a magyarországi levéltári rendszert összevesse a németországi gyakorlattal. Magáról az intézményi rendszerről megállapítható, hogy a németországi sokszínűbb, területi értelemben sokkal tagoltabb, s a szövetségi rendszerből adódóan kevésbé központosított. A levéltári feldolgozómunka sok tekintetben részletesebb és alaposabb Magyarországon, ugyanakkor ez együtt jár a kutatói kérések teljesítésének lassulásával. A német levéltárakban dolgozó szakemberek, szemben magyarországi kollégáikkal, csupán elvétve folytatnak tudományos tevékenységet, munkájuknak ez nem képezi szerves részét. Már eleve a levéltári képzés is ebbe az irányba mutat, hiszen kimondottan levéltáros szakképzés nélkül az ottani intézetekben nem lehet munkába állni, míg Magyarországon a mai napig többségben vannak azok a levéltári szakalkalmazottak, akiknek végzettsége nem levéltárosi. A szerző külön is kiemeli pozitív példaként az MNL Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltárát, akik nagy hangsúlyt fektetnek a média lehetőségeinek kihasználására, s ennek is köszönhetően Szolnok város kulturális életének meghatározó motorjává válhatott az intézmény. Ugyanígy mély hatást gyakorolt rá az a gyakorlat, ahogy az ÁBTL dolgozói minden kutatói megkeresést egyedileg kezeltek és válaszoltak meg, mivel Németországban az ilyen jellegű kérések megválaszolása sokkal sablonosabb, rutinszerű feladat.